

DOMÈNEC UMBERT

MOLTS ANYS DESPRÉS, PERE GIMFERRER RETORNA A LA POESIA

«No m'interessa ser un Josep Pla»

L'any 1989 ens ha dut la sorpresa d'un nou llibre de l'autor del 'Dietari'. 'El vendaval' conté moments de gran poesia, una maduresa que traspuen també les opinions d'un dels escriptors més carismàtics del moment.

Xulio Ricardo Trigo

S'ha parlat molt de l'estrany tarannà de Pere Gimferrer. Manies, dèries amb el blasó d'inconfessables, llunyania desitjada de la vida social. Dissortadament —o no, ja que la literatura necessita nodrir-se amb la mixtificació— només asseure't davant per davant del mite, comprens que darrere de tot hi ha un ésser sensible, fins i tot tendre, que s'interessa pel món que l'envolta. ¿Rareses? ¿Extravagàncies? ¿Una imatge inaccessible? ¿És clar! Però tot com una mena de cuirassa per a un home que ha escollit la vida literària, la qual cosa, si es fa conscientment, implica un sacrifici sobre altres aspectes de l'existència.

Gimferrer ens rep en el despatx de l'editorial Seix-Barral, on treballa. És un despatx petit i en les prestatgeries hi ha alguns llibres, no massa, que en gran mesura no tenen aspecte de ser literaris.

—Arde el mar (1966) va significar tota una convulsió en la poesia de llengua castellana. Però, ¿com va actuar sobre la vida de Pere Gimferrer?

—Vols dir no l'aparició del llibre sinó...

—Tot el rebombori que es va fer al seu voltant: era un llibre trencador, va donar el Premi Nacional de Literatura a un xicot de 20 anys, els elogis, les crítiques dels que hi veien un tipus deshumanitzat de poesia... ¿Va canviar això d'alguna manera la teua vida?

—Momentàniament, no; a la llarga, sí. A la llarga m'adono que volia ser un escriptor. Vaig estar encara dos anys en la universitat, però de fet no vaig acabar cap de les dues carreres, ni dret, ni filologia. La febra literària va anar actuant de mica en mica. Aquests dos anys posteriors a Arde el mar jo faig el mateix que feia abans, és a dir, anar a les classes i tot això.

—Sembla una constant ¿no? Hi ha molts intel·lectuals, i sobretot gent del

món de la literatura, que no acaben les carreres que han començat.

—Jo vaig estar molt a prop d'acabar. En dret vaig tenir bones notes, fins i tot matrícules, vull dir, que n'era un bon estudiant. Vaig pensar en algun moment donar a la meua vida una orientació universitària; no m'hi he decantat finalment i, és clar, no trobava el sentit a acabar la carrera...

—No et servia de gaire.

—Sí, servir-me, sí. Dret és una carrera molt interessant, contràriament al que es creu; és una escola de pensar i d'expressar-se ordenadament i amb claredat. Malgrat tot, si hagués començat per lletres i no per dret, potser m'hauria doctorat.

Novament, la poesia

—Set anys, a banda de ser un nombre amb moltes connotacions bíbliques i cabalístiques són molts anys. De Mirall, espai, aparicions (1981) ençà no havia aparegut cap llibre de poemes teu. ¿El poeta es torna més reposat, més caut amb el pas dels anys?

—En el cas meu particular no ho sé. Sí, que n'hi ha exemples... Valente va estar deu anys sense publicar un llibre, concretament entre Poemas a Lázar i La memoria y los signos. Els últims poemes de Mirall, espai, aparicions tanquen un cicle, un cicle purament líric, i començo una altra singladura amb el Dietari, el Segon dietari, Fortuny, i altres materials, com poden ser Los raros; em situo en una època diferent, en la qual tinc poques coses a dir en poesia, encara que n'escric. En El vendaval n'hi ha dos de l'any 81 o 82, uns quants de l'any 84, 85, i els altres són del 87-88; o sigui que sí que escric alguna cosa, però amb més serenitat, ja que als divuit anys n'escrivia un cada setmana.

—Vas dir en una entrevista que havies començat a escriure poemes llargs, de caire narratiu, perquè veies una mancança en la poesia catalana.

—Hi havia pocs poemes d'aquest

tipus. És clar que hi havia el 'Nabí' de Josep Carner, però això és una altra història. Com el tipus de poemes de L'espai desert, és clar que no n'hi havia; ara, hi havia poemes com 'L'Atlàntida', 'Canigó'... A banda d'un poema molt interessant d'un mallorquí del segle passat, Damas Calvet, que no l'ha llegit ningú, un poema èpic de dos o tres volums. El que no hi havia era el tipus de poema que fa Eliot, per posar-te'n un exemple.

—Hi ha qui pensa que El vendaval respon a un simple aplec de poemes solts, deixalles després de la batalla, últims panteixos d'una cursa fulgurant. Jo no ho crec, i per contra hi veig una mateixa línia de recerca des del principi fins al final. ¿El llibre naix d'un plantejament global?

—És un recorregut, un itinerari que faig per la meua vida amb l'expressió poètica. Aleshores, l'argument d'El vendaval és el camí des del primer poema fins a l'últim.

—¿Però com naix en tu la idea de llibre? ¿Et fas un plantejament global, de conjunt, o prefereixes que ho vagen fent els poemes?

—No, un plantejament global a priori només l'he fet en el cas de L'espai desert, Aparicions, Hora foscant i, en castellà, en La muerte en Beverly Hills. Arde el mar, Els miralls, Foc cec, Com un epíleg i El vendaval són llibres que s'han fet ells mateixos, en el seu propi discórrer.

—La teua poesia respon a mons molt plurals... el cinema, el còmic, experiències intel·lectuals molt concretes que s'han transformat, en El vendaval, en una postura interna, amb uns pocs temes com a referent. ¿D'on ve aquesta necessitat d'abastar menys? ¿Potser l'experiència demostra que l'única manera de profunditzar és limitar els punts de recerca?

—Crec que cal veure què hi ha davant d'El vendaval. Per una banda, Aparicions i Com un epíleg, que van cada vegada més cap a la concentració, i, per l'altra, el Dietari, el Segon dietari i Fortuny, que només tenen

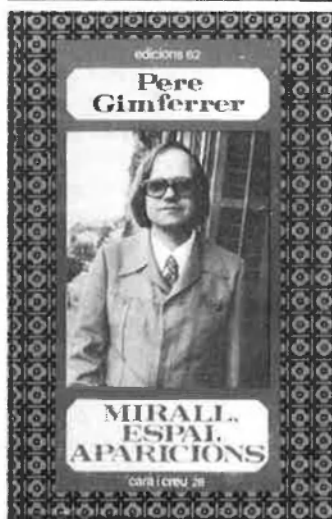
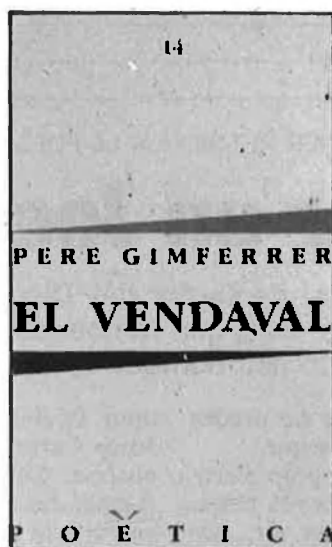
per tema el món extern. Però clar, si agafes *Com un epíleg*, evidentment la continuació és *El vendaval*. Però, si vols atendre el món extern, aquest, en certa manera, arriba al seu límit amb el *Fortuny*, comença en el *Dietari*, continua amb el *Segon dietari*, i en el *Fortuny* arriba a un punt de no tornada, com es diu ara. D'altra banda, joestic ara escrivint més poemes després d'*El vendaval*.

—*Un poeta valencià, Salvador Jàfer, va donar-li la volta al vers de Wallace Stevens: «Poetry is the subject of the poem.» que tu vas fer servir com a cita en Els miralls. El va reformular així: «L'energia és el subjecte del poema.» Jo em pregunte si no subscriuries, després d'El vendaval aquesta reformulació.*

—Si això és una manera de dir que *energia* pot ser sinònim de poesia és una definició acceptable; la poesia és una energia verbal també.

—*¿Viu la poesia el pitjor moment de la seua història o creus que el públic tornarà a sentir-la com a necessitat?*

—*¡Bo! No, no viu el millor moment ni tampoc el pitjor. ¿El públic? ¿Però quin públic tenim? ¿Quan va publicar Rimbaud tenia més públic que nosaltres? No, no, els que sí que en tenien més eren Dant o Petrarca, però era una altra societat. Ara, fins i tot Baudelaire, que va ser tan famós i va donar cas a tant d'escàndol; Les flors del mal va tenir una tirada no gaire diferent de la que s'ha fet d'El vendaval. Sí, ens trobem èpoques en què hi ha un públic de poesia, però també els fets són enganyadors. Durant el segle XIX, Victor Hugo i Byron tenen un*

poesia sigui més o menys fàcil o difícil, no és per això que la gent en llegeix més o menys, no. És un problema del gènere com a tal, perquè, ¡és clar!, en Foix fa tiratges molt curts, però en Foix és un poeta difícil, almenys això em temo.

—*Un vers de Mallarmé diu: «Ces nymphes, je les veus perpétuer.»*

—Sí, això és el començament de

públic tan nombrós com el que pugui tenir un novel·lista d'èxit. Byron ven en un parell de dies vint mil exemplars d'*El corsari*, xifra exacta, i això, és extraordinari, ¿oi? Quant als altres... Leopardi, Rimbaud, Baudelaire; el seu públic eren quatre gats també. Cal dir que el públic de la poesia és reduït, però és també constant en el temps, mentre que un novel·lista pot tenir-ne molt, de públic, en un moment donat, i al cap de set anys no llegir-lo ningú. Ara, si fixem això, Ariosto és una altra història, Dant és una altra història, però és un altre moment de la societat.

—*¿I no creus que la marcada intel·lectualitat dels escriptors del 70 va contribuir a allunyar el públic, que el lector no iniciat es veia impossibilitat d'entrar-hi?*

—No crec que sigui la raó. Com que la poesia no es fa per a guanyar diners, no té sentit que es facin cap tipus de concessions, ja que un poeta no arribarà mai a un públic extens.

—*Però hi ha els casos de Martí i Pol, d'Estellés...*

—*¡Bo! Martí i Pol és un cas especial, però ¿quins tiratges penses que feien Maragall i Carner? Com nosaltres i menys encara, ¡eh! I no són poetes difícils d'entendre. El problema no és que la*

«L'après-midi d'un faune».

—*¿Podríem resumir la poesia com un intent de perpetuar les coses que ens sobten, la bellesa en definitiva?*

—Sí, és una, però no l'única de les missions de la poesia...

—*¿Quines altres t'estimaries afegir-hi?*

—Una forma de coneixença que només és possible darrere l'existència mateixa del poema, que és indestriable de les paraules del poema mateix i, d'altra banda, arribar al fons de cada instant de la percepció.

La imatge, la vida social

Va dir una vegada Torrente Ballester que admirava l'escriptor capaç de promoure's, de vendre una imatge que no distorsionara el seu ésser real. Aquell que haja seguit la trajectòria de Pere Gimferrer, pot haver pensat que assistia a l'espectacle d'un nen prodigi que anava pujant en l'escala literària...

—*¿Quanta saviesa i quant de muntatge, en el sentit de les coses ben fetes, hi ha en la teua imatge literària.*

—*¿Què vols dir amb això?*

—*Vull dir que tens una imatge bastant marcada, significativa. ¿Realment t'han preocupat gaire les qüestions d'imatge?*

—El primer que s'ha de fer ben fet és escriure i, per a això, el primer que s'ha de fer ben fet és llegir. Doncs, aquestes dues coses em preocupen abans que res. Potser de resultes de tot això han vingut totes les altres, però són aquestes dues les que considero prioritàries, llegir bé i escriure bé no és sempre el que procura tothom i això unit a les qualitats que pugui tenir jo com a individu, potser és el que dona l'altra qualitat, que és la imatge.

—*Potser els amics han contribuït també a nodrir la teua imatge d'escriptor inaccessible, ¿no? Tancat en la seua torre d'ivori...*

—*¡Bo! Jo veig poca gent, això és cert; duc una vida molt metòdica i molt ordenada...*

—*Per posar-ne un exemple, la imatge que dóna de tu Josep Maria Castellet en Els escenaris de la memòria.*

—És certa, exacta, perquè jo tinc la sensació que he de fer una sèrie de coses en la vida i tinc un temps limitat per a fer-les, per això em poso un horari molt rigorós, faig molt poca vida social, dino i sopo a unes hores estranyes i, normalment, mai en societat.

Ho tinc tot muntat amb la idea del màxim aprofitament del temps, i això no és el més habitual en la gent.

—¿Aleshores, renunciar a la vida social és una condició indefugible per accedir a un cert estadi de la Literatura?

—Sí, el que passa és que, una vegada arribat a aquest estadi, es pot fer vida social.

L'aventura de la prosa, el cinema

Potser, si haguérem de destacar un aspecte en la prosa de Pere Gimferrer, hauríem de triar la seua capacitat per a regenerar-se, per a donar cada vegada una resposta nova al lector.

—Les proses del *Dietari* tenen, molt sovint, una mateixa estructura i, no obstant això, et copen amb extrema violència. ¿Una tal elasticitat la pot donar l'escriptura diària?

—La va donar en el meu cas, però va arribar un moment que vaig considerar que ja n'hi havia prou. Vaig comprendre que, si continuava, podria fer un dietari semblant tota la meua vida, i no m'interessava. Una vegada descobert el mecanisme, ja no tenia interès continuar més enllà.

—Un altre aspecte que sobta el lector és la barreja entre subcultura i alta cultura, entre marginalitat i món intel·lectual. ¿Persegues alguna finalitat amb això?

—Sí, perseguia, d'una banda, reflectir la varietat d'experiències que rep una persona dels nostres dies, quan el món marginal té tanta importància com el món de la cultura tradicional i, d'altra, posar en contacte l'expressió literària catalana amb una sèrie d'aspectes de la realitat contemporània que no havien estat tractats. Ara potser no, ara la literatura catalana, a l'inrevés, sembla dividida entre dues faccions, una gairebé xarona i una altra d'aristocratitzant. Vivim un altre moment, hi ha TV3 i tota una sèrie de coses, però, aleshores, escriure sobre Jacqueline Kennedy en català era gairebé insòlit, es tractava, doncs, de posar-hi tot aquell material en contacte amb el català.

—¿Què t'interessaria escriure ara en prosa?

—Bé, el *Dietari* podria haver durat indefinidament i fer una obra tan llarga com la de Pla, però com jo no sóc una mena d'escriptor com Pla, i no m'interessa gaire la idea de fer un dietari durant tota la meua vida... Em podria interessar fer una novel·la, una segona novel·la —que a més a

DOMÈNEC UMBERT

«Jo estic ara escrivint més poemes després d'«El vendaval».

més la tinc començada—, una novel·la diferent al *Fortuny*. Però això, si ho faig, ho faré d'aquí a uns quants anys.

—Aleshores, ¿no existeix un dietari personal i inèdit de Pere Gimferrer?

—No. Algun dia potser faré unes memòries, però de dietari, no en porto.

—El cine ha atret sovint la teua atenció. ¿Però no creus que la ficció en imatges, on es nodreix l'ésser humà en aquesta fi de segle, està creant un receptor còmode, que no s'enfronta amb la necessitat de convocar la pròpia experiència per tal d'il·lustrar una història?

—En realitat el que passa, siguem realistes, és que aquests mites dels mitjans de comunicació de masses, i parlo del cinema o de la TV, acompleixen el paper que acomplia la mitologia clàssica, és a dir, en aquest moment molt poques persones coneixen en detall la mitologia clàssica, però en el segle XVII o XVIII sí que es coneixien. Aquest paper l'acompleix ara la nova mitologia de la comunicació de masses.

—Tu ets un entusiasta del cinema americà clàssic, ¿però què penses del

cinema espanyol que pren en la literatura, en la novel·la principalment, la seua inspiració? Parle de directors com Manuel Gutiérrez Aragón o Víctor Erice.

—Aquests dos són gairebé els únics que m'interessen. Aragón és desigual, però té moments de poesia excel·lents, dins d'una estructura gairebé mai controlada del tot. I Erice és un bon director; d'altra banda, jo he escrit sobre ell —la qual cosa no la sap gairebé ningú— en la revista que dirigia Octavio Paz a Mèxic. Són potser els únics directors espanyols actuals que m'interessen.

Gimferrer parla a una velocitat endiablada, interessat sempre a buscar la paraula justa per a respondre a una pregunta justa. En tota l'estona no ha deixat de mirar o jugar amb el rellotge. La seua amabilitat no impedeix que l'ansietat del temps transcorregut hi faci mossa. Encara li preguntem com es planteja un dia de treball, però, versat a zelar la pròpia intimitat, no va més enllà de dir-nos alguns horaris de menjars i de desplaçaments. L'entrevista ha acabat, ens acomiada, sempre amable, i es posa, per fi, el rellotge al canell. □